

Emberek őrzője

Tanulmányok Lőrincz József tiszteletére

Szerkesztette
Hack Péter
Koósne Mohácsi Barbara

Dr. Lőrincz József címzetes egyetemi tanár

Fotó: Apró Andrea

tényállás esetére kell gondolni, ott ugyanis az életfogytig tartó szabadságvesztés ki-
szabása a törvénytől fogva már kötelező; de abba, hogy a vádlott egyáltalán elkö-
vetett-e a terhére rótt bűncselekményt, illetve nem enyhébb bűncselekményt köve-
tet-e el, az ülnököknek is van beleszólása).

A fenti és hozzá kapcsolódó anomáliákon csak törvényt módosítással lehet segíteni.

Szomora Zsolt ■

Létrejöhet-e bűncselekmény szabálysértések érték-egybefoglalásával?

Egy alkotmányellenes büntető kollégiumi vélemény margójára

Az érték-egybefoglalás

hányatott sorsú, régi-új jogintézménye büntetőjo-
guknak, amely a Csemegi-kódex időszakától elő-
szőr a vagyon elleni és a gazdasági bűncselekményekkel érintett értékekre vonatko-
zott, később pedig a szabálysértési jog intézményévé is vált, a szabálysértések
törvényi egységbe foglalásával büntetőjogi felelősséget alapítva. Bár a szabálysér-
tések érték-egybefoglalása számos gyakorlati problémát vetett fel, többszöri módó-
sítást követő hatályon kívül helyezésére csak az 1987. évi III. törvénnyel került sor.¹

Azokban alig több mint húsz év elteltével a kriminálpolitikai célok – a bőséges
tapasztalatok ellenére – „fejülírták” a korábbi gyakorlati problémákból fakadó el-
lenérveket, és a 2009. évi CXXXVI. törvény újból bevezette egyes szabálysértések
érték-egybefoglalását. A törvény indokolása szerint a jogalkotó azt kívánta biztosí-
tani, hogy a szabálysértések ismételt elkövetése „szigorúbban legyen büntethető”
(értsd: szabálysértés helyett bűncselekményt képezzen) akkor is, ha az elkövetés nem
üzletszerű. Az érték-egybefoglalással az ugyanolyan szabálysértések *ismételt elkö-
vetése* kvázi bűncselekményé felminősítő körülményé válik, az egyes – a korábbi
gyakorlat szerint halmazatot képező cselekmények – által érintett érték, kár vagy va-
gyoni hátrány összeadásával, egységbe foglalásával. Az óvatos fogalmazás indokolt:
azért csak *kvázi* és nem valódi felminősítő körülmény, mert az érték-egybefoglalás
a Btk.-ban nem jelenik meg a lopás (stb.) tényállásában, a szabálysértést felminősítő
körülmények sorában [1978. évi Btk. 316. § (2) bek.; 2012. évi Btk. 370. § (2) bek.

■ Egyetemi docens, SZTE ÁJKK Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék. E tanulmány a Bolyai Já-
nos kutatási ösztöndíj támogatásával készült.

¹ Az érték-egybefoglalás történetéhez a recens szakirodalomból lásd AMBRUS István: „Az ismételt
bevezetett érték-egybefoglalástól és az ezzel kapcsolatos egyes elméleti és gyakorlati problémákról”
Magyar Jog 2010. 274–275.

b) pont]. Ez a tény pedig *jogforrási szempontból* is érdekessé teszi az érték-egybefoglalást.

E tanulmányban az érték-egybefoglalás jogforrási alapjaival és ennek alkotmányjogi vonatkozásával foglalkozom, a kriminálpolitikai megfontolások, valamint a dogmatikai problémák elemzésére nem térek ki.

1. Az érték-egybefoglalás jogforrásai a 2009. évi bevezetésekor

Az érték-egybefoglalás újbóli bevezetésére két jogszabály módosításával került sor. Az egybefoglalás szempontjából releváns szabálysértések körét és az egybefoglalás feltételeit a 1999. évi LXIX. törvény (régj Szabs. tv.) 157. § (6) bekezdése határozta meg, a tulajdon elleni szabálysértések körében.² A jogalkotó egyúttal módosította a Btké-t (1979. évi 5. tvr.), így annak 28. § (2) bekezdése mondta ki, hogy *nem szabálysértés, hanem bűncselekmény* valósul meg, ha az érték-egybefoglalás folytán megállapított érték (stb.) a bűncselekményi értékhátart meghaladja.³ Ambrus helyesen mutatott rá, hogy emellett a harmadik alkalmazandó jogforrás maga az (1978. évi) Büntető Torvénycsok volt, hiszen ha – ugyan ritka esetben is – az összérték a kétszáz ezer forintot meghaladta, akkor a Btk. 138/A. § b) pontjára figyelemmel a vagyon elleni bűncselekményt már nem a kisebb, hanem a nagyobb érték (stb.) minősítette.

Az érték-egybefoglalás megvalósulása tehát *három jogforrás együttes alkalmazását* feltételezte, ezt a jogforrási rendszert tükrözi vissza a Legfelsőbb Bíróságnak a témában releváns, 2010 áprilisában kibocsátott BK 87. véleménye is.⁴

Az 1999. évi szabálysértési törvényt 2012-ben új kódex váltotta fel (új Szabs. tv.), az érték-egybefoglalás szabályát a 2012. évi II. törvény 177. § (6) bekezdése változatlan formában tartotta fenn.

² A módosító rendelkezés szövegét a 2010. évi CXLVII. törvény részben szintén módosította, az így megállapított szöveg a következő volt: „Az elkövetési érték, kár, illetve okozott vagyoni hátrány összegének megállapítása céljából érték-egybefoglalásnak van helye, ha az eljárás alá vont személy az (1) bekezdés a)–c) pontjában meghatározott ugyanolyan cselekményt több alkalommal, legfeljebb egy éven belül követte el, és ezeket együttesen bírálják el. Nincs helye érték-egybefoglalásnak, ha az üzletszerű elkövetés megállapítható.”

³ „Nem szabálysértés, hanem bűncselekmény valósul meg ugyanazon elkövető által elkövetett és együttesen elbírált tulajdon elleni szabálysértés esetén, ha a dolog értéke, az okozott kár, illetve az okozott vagyoni hátrány érték-egybefoglalás folytán az (1) bekezdés d)–g) pontjában meghatározott összeget meghaladja.”

⁴ A régi Szabs. törvényen és a Btké.-n túl a Btk. alkalmazásának esetleges szükségessége a BKv 6. pontja utal.

2. Az érték-egybefoglalás jogforrásai a 2012. évi Btk. hatályba lépésével

A 2012. évi C. törvény, az új Btk. hatálybalépésekor, és azóta is az új Szabs. tv. tartalmazza az érték-egybefoglalás feltételeit. Ugyanakkor 2013. július 1-jén teljes egészében hatályát veszítette a Btké., így már nem létezik a fent idézett 28. § (2) bekezdés, amely az érték-egybefoglalást bűncselekménynek nyilvánította. A kettős alakzatú cselekmények esetében az értékhátartakat most már kizárólag az új Btk. 462. §-a határozza meg. E törvényhelyhez fűzött miniszteri indoklás szerint az „egyes bűncselekmények értékhátartát, illetve szabálysértési alakzatának értékhátartát a Btké. határozza meg. Az egységes szabályozás érdekében a törvény ezeket a rendelkezéseket beemeli a törvénykönyvbe”.

Az értékhátartok beemelése megtörtént ugyan, az érték-egybefoglalásra vonatkozó rendelkezést ugyanakkor elmulasztotta a jogalkotó a Btké.-ből a Btk.-ba át emelni. Így a Btk. 462. § (2) bekezdése arról rendelkezik, hogy *nem bűncselekmény, hanem szabálysértés* valósul meg, ha a rongálást és a csalást ötvenezet forrintot meg nem haladó kárt okozva, a lopást, sikkasztást (stb.) ötvenezet forrintot meg nem haladó értékre követik el. Azt azonban már nem mondja ki e törvényhely, hogy az érték-egybefoglalással bűncselekmény jön létre. Sőt, az egybeszámitásra utaló rendelkezés hiányában épp ennek ellenkezőjét mondja.

A megváltozott jogforrási környezetet a 2/2013. (VII. 8.) BK-véleménnyel felülvizsgált 87. BK-vélemény is érzékeli: szövegeből eltűnik a Btké.-re való utalás. Más érdemi változást azonban nem lehet e BKv-ben felfedezni. A Kúria következtetéseket ezzel kapcsolatban nem von le, a jogforrási környezet e változását tehát nem tartja a jogintézmény léte és működése szempontjából jelentősnek (ez a megállapításom a BKv.-ből implicite következik). A következőkben azt kívánom megvizsgálni, hogy helytálló-e a Kúriának ez az álláspontja, az érték-egybefoglalás alkalmazásának változatlan formában való fenntartása.

3. A jogforrási kérdés jelentősége

Mivel a szabálysértésekre előírt érték-egybefoglalás büntetőjogi felelősséget keletkeztet, ezért a jogforrás kérdésének közvetlen alkotmányjogi relevanciája van. A büntetőjogi felelősség megállapításának ugyanis meg kell felelnie az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében deklarált *nullum crimen sine lege elv*ének, valamint a jogállamiság B) cikk (1) bekezdésében meghatározott (a jogbiztonság)

követelményből fakadó *nulla poena sine lege* elvének.⁵ Ez a büntetőjogi alapelv (alkotmányos értelemben véve alapjog) nemcsak a *jogalkotót* köti (azaz, hogy a jogalkotó az ezen elvből fakadó követelményeknek megfelelő büntetőtörvényt alkotson), hanem a *jogalkalmazót* is (azaz, hogy a jogalkalmazó a büntetőjogi felelősség megállapításánál és a szankció meghatározásánál tartsa be az ezen elvből fakadó követelményeket).⁶

Érdekes módon az érték-egybefoglalással kapcsolatos jogforrások jelentősége elcsikkadni látszik a szakirodalomban, holott az valójában kardinális kérdés, hiszen a főszabályhoz, a szabálysértési felelősséghez képest súlyosabb, büntetőjogi felelősséget keletkeztet. A tankönyvek és kommentárok egy része nem is ismeri az érték-egybefoglalást, azt a törvényi egység formájaként nem nevesíti,⁷ annak ellenére sem, hogy a BKv. 87. már a *ratio decidendi*-jében kifejezetten kimondja, hogy az érték-egybefoglalással törvényi egység létesül. Ha a szerzők dogmatikailag nem is fogadják el a törvényi egységként besorolást, a Legfelsőbb Bíróság (később a Kúria által is megerősített) álláspontját legalábbis vitatniuk kellene. Erre az idézett munkákban nem kerül sor. Más munkák foglalkoznak az érték-egybefoglalással, ezek között azonban van olyan, amely egyetlen jogforrást sem nevesít,⁸ míg más szerzők kizárólag a Szabs. tv.-t jelölik meg a releváns jogforrások közül.⁹ Sajnálatos módon

⁵ HOLLÁN Miklós mutatja ki, hogy az alapelv *nulla poena sine lege* aspektusa az Alkotmány 57. § (4) bekezdéséből valójában nem vezethető le, azt a jogállamiság-jogbiztonság generálklauzulából lehet csak származtatni: „57. § (4) bek. [A nullum crimen elve]” in JAKAB András (szerk.): *Az Alkotmány Kommentárja* (Budapest: Századvég 2009) 323. msz. A *nullum crimen/nulla poena* elvvel kapcsolatban az Alkotmány (1949. évi XX. törvény) vonatkozásában tett és témánk szempontjából releváns megállapításai az Alaptörvény XXVIII. cikkére és a B) cikk (1) bekezdésére is maradtaklanul irányadók.

⁶ Az alapelvből fakadó, részben a jogalkotót, részben a jogalkalmazót köti követelményekhez és tálalmakhoz lásd NAGY FERENC: *A magyar büntetőjog általános része* (Budapest: HVG-ORAC 2010) 46–52. A jogalkotóhoz és a jogalkalmazóhoz mint az alkotmányos alapjog kötelezettjeihez lásd HOLLÁN (5. lj.) 275–284. msz.

⁷ Így GELLÉR Balázs: „A bűncselekményi egység és többség” in BELOVICVS et al.: *Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján* (Budapest: HVG-ORAC 2012) 362., HOLLÁN Miklós: „Egység és halmazat” in HOLLÁN – Kis: *Büntetőjog I. Általános rész* (Budapest: Dialóg Campus 2013) 223–226.; POLT Péter: „6. § [A bűnhalmazat és a folytatólagosan elkövetett bűncselekmény]” in POLT (szerk.): *Új Btk. Kommentár* (Budapest: Nemzeti Közföldgálai és Tankönyvkiadó 2013) 64–72.; KONYA István: „6. § [A bűnhalmazat és a folytatólagosan elkövetett bűncselekmény]” in KONYA (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára* (Budapest: HVG-ORAC 2013) 42–48.

⁸ Így GAL István László: „A bűncselekményi egység és a halmazat” in BALOGH-TÓTH (szerk.): *Magyar büntetőjog általános rész* (Budapest: Osiris 2010) 228–229.

⁹ Így GAL István László: „A bűncselekményi egység és halmazat” in HORVÁTH-LÉVAY (szerk.): *Magyar büntetőjog általános rész* (Budapest: Complex Wolters Kluwer 2012) 296.; CSERÉP Attila: „177. § [A tulajdon elleni szabálysértések]” in ROZSÁS-FABIAN–CSERÉP: *Szabálysértés kommentár* (Budapest: Complex Wolters Kluwer 2011) 275.

csekély azon jogirodalmi munkák száma, amelyek a jelentőségének megfelelően érintékelik a releváns jogforrásokat.¹⁰ Pedig ez a jogintézmény *nem* a büntetőkódex keretei között állapít meg büntetőjogi felelősséget,¹¹ ezért e szabályozási helyzet és az arra épülő jogalkalmazás alkotmányos megalapozottságát különös figyelemmel kell vizsgálni.

3.1. Az érték-egybefoglalásra vonatkozó jogalkotás alkotmányos megfelelése

A teljes alkotmányjogi teszt elvégzése helyett – a területi korlátok miatt, s részben praktikus megfontolásokból is – érdemes a vizsgálatot a témánk szempontjából leginkább és nyilvánvalóan releváns kérdésekre szűkíteni. Így azt kell megvizsgálni, hogy a 1) felelősség megállapítása törvényben történt-e,¹² és hogy 2) a szabályozás módja nem eredményez-e olyan jogszabály-kollízióból fakadó ellentmondást, amelyet jogértelmezéssel nem lehet feloldani.¹³

A *törvényi szintű szabályozás* adott, mind a 2009. évi bevezetésekor, mind pedig az új Btk. hatálybalépésekor. 2009-ben a (rég) Szabs. tv. és a Btké. rendelkezett kifejezetten az érték-egybefoglalásról, a *bűncselekmény nyilváníatás a Btké.-ben történt*. Bár a Btké. törvényerjű rendelet volt, a valódi jogforrás a Btké.-t módosító 2009. évi CXXXVI. törvény volt, így e vonatkozásban nem merül fel probléma.¹⁴

Az új Btk. hatálybalépését követően kizárólag az új Szabs. tv. 177. § (6) bekezdése rendelkezik az érték-egybefoglalásról, szintén törvényi szinten. Ezzel tehát

¹⁰ Így AMBRUS (1. lj.) 276–278., rá hivatkozással NAGY (6. lj.) 240.

¹¹ AMBRUS (1. lj.) 277.

¹² Ez a követelmény fakad az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésének történeti és rendszeri értékeléséből, valamint a jogforrási hierarchiára vonatkozó rendelkezésekből [pl. 15. cikk (4) bek.] [v. ö. HOLLÁN (5. lj.) 329–333. msz.].

¹³ Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az azonos szintű jogszabályok közötti ellentmondás nem eredményezi automatikusan a jogbiztonság alkotmányellenességét megalapozó sérelmet. „Alkotmányellenesség megállapítására [...] törvényi rendelkezések kollíziója miatt csak akkor kerülhet sor, ha az alkotmányos elvek vagy jogok valamelyike megsétül annak folytán, hogy a szabályozás elntmondása jogszabály-értelmezéssel nem oldható fel, és ez anyagi alkotmányellenességhez vezet, vagy ha a normaszövegek értelmezhetetlensége valamely konkrét alapjogi sérelmet okoz. Ennek hiányában azonban az azonos szintű normaszövegek lehetséges értelmezési nehézsége, illetőleg az értékeléstől függő ellentéte, összetűközése önmagában nem jelent alkotmányellenességet.” [35/1991. (VI. 20.) AB-hat., ABH 1991, 175, 176–177.] (kiemelés a szerzőtől)

¹⁴ Egyébként a Btké. kapcsán elmondható, hogy a törvényerjű rendeletet a rendszerváltozást követő időszakban a törvény alkotmányos fogalmába tartozónak kellett tekinteni, még a *nullum crimen sine lege* alapjog vonatkozásban is [HOLLÁN (5. lj.) 335. msz.].

önmagában véve nincs probléma, azonban az esetleges *kollízió* szempontjából meg kell vizsgálni, hogy a szabálysértési kódexnek ez a rendelkezése nem kerül-e el-lentmondásba a Btk. bűncselekmény-fogalmával. A 2012. évi Btk. bűncselekmény-fogalmának apró, ám szó nélkül nem hagyható módosítása, hogy a 4. § (1) bekezdése szerint bűncselekmény az olyan cselekmény lehet, amelyet *e törvény* rendel büntetni (szemben az 1978. évi „*a törvény*” megfogalmazással).¹⁵ A kérdés tehát az, hogy van-e ennek módosításnak közjogi jelentősége. Amennyiben van, akkor a jogszabály-kollízió előállhat, hiszen maga a Btk. nem minősíti bűncselekménynek a szabálysértések érték-egybefoglalását.

Az új megfogalmazás arra utal, hogy a jogalkotó felfogása szerint bűncselekményeket csak és kizárólag a Büntető Törvénykönyv állapíthat meg.¹⁶ Véleményem szerint ez azonban – alkotmányjogi szempontból – pusztán kodifikációtechnikai kérdés. Az igaz, hogy a magyar büntetőjogban 1961 óta gyakorlatilag – minimális kivételekkel – az egységes szerkezetű, egyetlen büntetőkódex koncepciója érvényesül (a természetes személyek vonatkozásában). Azonban semmilyen alkotmányos akadálya nincs annak, hogy ez a szakmai megközelítés bármikor megváltozzék.¹⁷ Az Alaptörvény fent már idézett rendelkezéseiből az következik, hogy bűncselekményi tényállást csak törvény állapíthat meg. Ez azonban bármilyen törvény lehet, nem csak a Btk. Ha a jövőben megjelenének a Btk.-n kívüli, törvényi szintű büntetőnormák, azok akár alkotmányosak is lehetnének.¹⁸ Az egyszerű törvénykollízió nem

eredményez alkotmányellenességet abban az esetben, ha nem vezet feloldhatatlan ellentmondásra. Az, hogy a Btk. „magának vindikálja” a bűncselekmény megállapításának jogát, kodifikációtechnikai szempontból érthető, de közjogi szempontból irrelevant. A bűncselekmények nem attól lesznek bűncselekmények, hogy azokat „*e törvény*” rendeli büntetni, hanem hogy szabályozásuk törvényi szintű.

Igy ha abból indulunk ki, hogy az érték-egybefoglalás a Szabs. tv. alapján továbbra is büntetőjogi felelősséget keletkeztet, akkor ez bár ellentmond a bűncselekmény Btk.-beli fogalmának,¹⁹ ez az ellentmondás nem feloldhatatlan.²⁰ Semmi sem állja ugyanis annak útját, hogy minden más, Btk.-beli rendelkezést megfelelően alkalmazunk az érték-egybefoglalás úján létrejött bűncselekményre, amely ráadásul a Btk. releváns bűncselekményeinek a különös részi tényállásába illik, és az összetétre tekintettel a Btk. 459. § (6) bekezdésében és 462. §-ában írt értékhátóknak is megfelel. Feloldhatatlan ellentmondást az jelentene, ha a például a Szabs.tv. a Btk.-ban nem ismert büntetési nemmel fenyegetné ezt a bűncselekményt. De nem teszi, sőt a kérdés az, hogy bűncselekménynek nyilvánítja-e egyáltalán az így létrejött törvényi egységet. Ezt vizsgálom meg a következő pontban.

3.2. Az érték-egybefoglalásra vonatkozó jogalkalmazói iránymutatás alkotmányos megfelelése

Miután láttuk, hogy önmagában az a tény, hogy a Btk. nem rendelkezik az érték-egybefoglalásról, alkotmányellenességet még nem eredményez, most már a Szabs. tv. (fennmaradt) rendelkezését és annak a Kúria által adott értelmezését kell közelebbről megvizsgálni. A 2/2013. (VII. 8.) BK-veleménnyel felülvizsgált BKv. 87. ki-fejezetten úgy fogalmaz, hogy az érték-egybefoglalás folytatán létrejött *bűncselekmény* (amely törvényi egység) a Szabs. tv. 177. § (6) bekezdésén alapul.²¹ Érdekes azonban összevetni ezt a kijelentést a BKv. eredeti, 2010. április 12-én kibocsátott

¹⁵ Érdekes megfigyelés, hogy az új Btk. bűncselekmény-fogalmára vonatkozó szakirodalom gyakorlatilag nem említi a korábbi határozott névelő („*a*”) mutató névmásra („*e*”) való cseréjét. NAGY Ferenc: „A bűncselekmény tana” in BELOVICZ et al. (7. lj.) 164., POLT Péter: „4. § [A bűncselekmény]” in POLT (szerk.): (7. lj.) 60–61.; KÖNYA István: „4. § [A bűncselekmény]” in KÖNYA (szerk.): (7. lj.) 57–58.; HORVÁTH Tibor: „A bűncselekmény fogalma” in HORVÁTH–LEVAY (szerk.): (9. lj.) 126–127.; HOLLAN Miklós: „A bűncselekmény fogalma” in Kis–HOLLAN (7. lj.) 98. A változás dogmatikai és közjogi jelentőségével korábban a Complex Kommentár hasábjain már foglalkoztam: SZOMORÓ ZSOLT: „4. § [A bűncselekmény]” in KARSAI (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz* (Budapest: Complex 2013) 40.

¹⁶ Ez a törvény szövegéből fakadóan még akkor is így van, ha egyébként maga a miniszteri indokolás sem tér ki e változásra.

¹⁷ Sőt, a természetes személyek büntetőjogi felelősségére vonatkozó első büntetőjogi külön törvényként kell említeni az emberiség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elvülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló 2011. évi CCX. törvényt. Az e törvényben nevesített a kommunista bűncselekmények [3. § (1) bek. a) pont] büntetendősége nem a nemzetközi jogon, hanem a belső jogon alapul, ennek ellenére az elvüléseikre nem a Btk., hanem az Alaptörvény U) cikk (6) és (7) bekezdése, valamint e külön törvény szabályai vonatkoznak. Utóbbi rendelkezései azonban nem kerülnek feloldhatatlan ellentmondásba a Btk.-val.

¹⁸ Pl. „különös részi” tényállásokat tartalmazó szakjogi törvényi rendelkezések, amelyek büntetőjogi tényállást és a Btk.-nak megfelelő szankciót határoznának meg, egyebekben pedig a Btk.-ra utalnának. Ahogy ezt a nyugat-európai büntetőjogok is ismerik és alkalmazzák.

¹⁹ Erre az ellentmondásra kifejezetten utal AMBRUS István: „Vissza a jövőbe? – avagy a 2012. évi Btk.-Tervezet koncepciója a törvényi egység egyes eseteiről” in FANTOLY Zsanett – GACSI Anett Erzsébet (szerk.): *Allam- és jog. Kodifikációs kihívások napjainkban*, Szegedi Jogász Doktorandusz Konferenciák III. (Szeged: Szegedi Tudományegyetem Allam- és Jogtudományi Doktori Iskola 2013) 25.

²⁰ AMBRUS István véleményével ellentétben [(1. lj.) 277.] tehát nem állítható, hogy ez a szabályozási helyzet a jogbiztonság alkotmányos követelményével ne lenne összhangban, még pontosabban, hogy megfelelő értelmezéssel ne lenne összhangba hozható.

²¹ „A 2012. évi II. törvény 177. § (6) bekezdése alapján az (1) bekezdés a)–c) pontjában megjelölt szabálysértések érték-egybefoglalása folytatán létrejött *bűncselekmény* törvényi egység, amely az egybefoglalt érték (kár, vagyoni hátrány) szerint minősül” (kiemelés a szerzőtől).

formájával. Az eredeti vélemény első mondata ugyanígy épült fel, a bűncselekmény jogforrásoként azonban nem a Szabs. törvényt, hanem a Btké. 28. § (2) bekezdését jelölte meg.²² A 2013-ban felülvizsgált BKv. egyszerűen kicserélte a hatályon kívül helyezett Btké.-t a Szabs. törvényre. Kérdés, hogy a két jogszabályi rendelkezés ilyen egyszerűen behelyettesíthető-e egymással.

A jogforrási kérdések áttekintésénél látható volt, hogy a jogintézmény 2009. évi bevezetésénél nem véletlenül került sor a Btké. módosítására is, hiszen maga a Btké. tartalmazta azt az alkotmányossági szempontból döntő kitétel, hogy az érték-egybefoglalással nem szabálysértés, hanem bűncselekmény jön létre.²³ A Btké. hatályon kívül helyezését követően, és e rendelkezés jogalkotói pótlásának hiányában pedig igen meglepő, hogy a Kúria 2013-ban ilyen határozottsággal fogalmaz: a Szabs. tv. 177. § (6) bekezdéséből „az következik, hogy a bűncselekmény megállapítása végett a szabálysértések érték-egybefoglalása nemcsak lehetséges, hanem kívánatos is, ha a szabálysértés elkövetése vitatható, sőt aggályos. A Btké. mellett a Szabs. tv. rendelkezése a *technikai jellegű, számítási szabály szerepét* töltötte be, az egybefoglalás feltételeinek meghatározásával. Ezt a szerepét azonban a Btké. hatályon kívül helyezését követően sem tudja meghaladni, hiszen a Szabs. tv. továbbra sem mondja ki, hogy az érték-egybefoglalással bűncselekmény jön létre. Mindez nemcsak a nyelvtani, hanem a fent vázolt történeti értelmezésből, sőt a rendszertani, a *contrario* értelmezésből is következik. A Szabs. tv. 29. § (1) bekezdése ugyanis saját maga rendelkezik arról, hogy mely előírásai vonatkozásában van helye a Btk. háttérnormaként való alkalmazásának. Az érték-egybefoglalás és a tulajdon elleni szabálysértések azonban nem szerepelnek az e törvényhelyben adott felsorolásban.²⁴ Érdekes, hogy a Bkv. 87. §-át, abban az összefüggésben, hogy az a Btk. folytatolagosságra vonatkozó rendelkezéseit nem jelöli meg alkalmazandó háttérnormaként (tehát a szabálysértések folytatolagos egységbe foglalás kizárt), de a 29. § jelentőségét már nem veszi észre a tulajdon elleni szabálysértést és az érték-egybefoglalást illetően.

²² „Az 1979. évi 5. törvényerejű rendelet 28. §-ának (2) bekezdésében megjelölt szabálysértések érték-egybefoglalása folytán létrejött *bűncselekmény* törvényi egység, amely az egybefoglalt érték (kár, vagyoni hátrány) szerint minősül” (kiemelés a szerzőtől).

²³ A jogalkotó az alkotmányjogi relevanciára ugyan nem, de a Btké. módosításának szükségességére kifejezetten utalt a 2009. évi CXXXXVI. törvény 24. §-ához írt indoklásában.

²⁴ Ami egyébként a tulajdon elleni szabálysértések alkotmányosságát akár abból a szempontból is kérdésessé teheti, hogy a 177. § valójában nem tartalmaz tényállásokat, kizárólag a kettős alakzatú szabálysértések (bűncselekmények) nevét jelöli meg, mindezt úgy, hogy egyébként e vonatkozásban nem írja elő a Btk. tényállásainak figyelembevételét.

Megállapítható tehát, hogy az érték-egybefoglalás tekintetében hiányzik a bűncselekményi minőséget, a büntetőjogi felelősséget egyértelműen kimondó norma, s ilyen törvényi norma (lex) hiányában a *szabálysértések érték-egybefoglalására büntetőjogi felelősséget alapítani nem lehet.*²⁵ A BKv. 87. cikként ellentétes megállapítása sérti az Alaptörvény XXVIII. cikkének (4) bekezdését. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy az – egyébként törvényi szinten meghatározott – *érték-egybefoglalással szabálysértés jön létre*, és a szabálysértések szokásjogi alapon bűncselekményi minősítése sérti az Alaptörvényt. A cselekmény szabálysértésként való büntetmi rendelése nem pótolja a bűncselekményi tényállást.²⁶

4. Konklúziók

Az érték-egybefoglalás intézményét illetően különleges helyzet állt elő az új Btk. 2013. július 1-jei hatályba lépésével. Az érték-egybefoglalásra vonatkozó, a Szabs. törvényben fennmaradt rendelkezésről kimutatható, hogy az valójában, a norma egyedül elfogadható értelme szerint, szabálysértési felelősséget alapít. Ezzel tulajdonképpen elveszíti a gyakorlati jelentőségét és értelmét. Azt is sikerült kimutatni, hogy így a Szabs. tv. 177. §-a Btk.-val sem kerül kollízióba. Mindennek következtében az érték-egybefoglalásra vonatkozó törvényi előírások, még ha értelmetlenek is, alkotmányosan nem kifogásolhatók.

Ez azonban nem mondható el a Szabs. tv. idézett rendelkezését értelmező BK 87. véleményéről, amely – a téves értelmezés következtében – a büntetőjogi felelősséget alapító szokásjog tilalmát sérti, és ezért alaptörvény-ellenes. A Btké. hatályon kívül helyezésével előálló, a bűncselekményi minőség kimondásának hiányában megmutatózó jogalkotói mulasztást a bírói gyakorlat – alkotmányos keretek között – nem pótolhatja. Ezért a *BKv 87. hatádektalan felülvizsgálata* és annak kimondása indokolt, hogy az érték-egybefoglalással létrejött törvényi egység a szabálysértési felelősség keretei között marad. Az érték-egybefoglalásra alapított, 2013. július 1-jét követő elítélés *alkotmányjogi panasszal támadható*, akkor is, ha az elkövetés ez időpont előtt történt (figyelemmel a Btk. 2. §-ára).

Érdekes, hogy a Legfelsőbb Bíróság 2010-ben egy *másik*, igen régóta fennálló *alkotmányossági problémát* sikeresen megoldott a BK 87. véleményben, amikor ki- mondta, hogy szabálysértéseket nem lehet a folytatolagosság egységébe foglalni és

²⁵ Már a BKv. ítt vitatott felülvizsgálata előtt ezt az álláspontot foglaltam el: SZOMORA ZSOLT: „6. § [A bűnhalmazat és a folytatolagosan elkövetett bűncselekmény]” in KARSAI (szerk.): (15. lj.) 47–48.

²⁶ V. Ö. HOLLÁN (6. lj.) 364. msz.

ezzel – azaz burkolt érték-egybefoglalással – büntetőjogi felelősséget alapítani.²⁷ Ugyanez a kollégiumi vélemény – a 2013-ban bekövetkezett és a törvényi változásokat figyelmen kívül hagyó felülvizsgálatát követően – pedig az e tanulmányban kritizált, alkotmányellenes szokásjogi értelmezést rögzíti.

Az érték-egybefoglalás 2009 óta nagy gyakorlati jelentőségre nem tett szert, a dogmatikai és gyakorlati nehézségek mellett leginkább azért sem, mert a harmadik elkövetési alkalom után a gyakorlat szinte automatikusan megállapítja az üzletszerű elkövetést, s erre alapítja a büntetőjogi felelősséget.²⁸ A csekély gyakorlati jelentőség azonban nem menti az alaptörvény-ellenes normatív kúriai iránymutatást. Az alaptörvény-ellenes elítéléseknek a büntető kollégiumi véleményt nem követő bírói gyakorlat, sőt az ügyesség is elébe mehet, utóbbi akkor, ha a Szabs. tv. 177. § (6) bekezdése alapján nem emel vádat. Ez a kivánatos és alkotmányosan indokolt jogalkalmazói magatartás.

III.

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

²⁷ A korábbi gyakorlatot a törvényesség elve alapján kritizálja AMBRUS ISTVÁN: „Hozzászólás Kéméndi Konrád: A folytatólagosság eltérő értelmezései a gyakorlatban című tanulmányához” *Ügyészek Lapja* 2012/2. 53.

²⁸ MÉSZÁR RÓZA: „Az üzletszerűség megítélése a bírói gyakorlatban” in GÁL István László (szerk.): *Emlékkönyv Losonczy István professzor halálának 25. évfordulójára* (Pécs: PTE-ÁJK 2005) 241–245.; AMBRUS István: „Az üzletszerűség büntetőjogi megítélésének lehetőségei irányairól” *Magyar Jog* 2012. 12.